

Fran Saleški Finžgar

SAMA

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:
Sama
Fran Saleški Finžgar

Fran Saleški Finžgar, 1912
Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:
Bird Publisher
DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš
Telefon: +386 (1) 723 78 28
E-pošta: info@bird-publisher.com
www.bird-publisher.com
Urednik: Damjan Plut
Oblikovanje: Grafiza
PDF in e-knjiga narejena: junija 2011

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

FINŽGAR, Fran Saleški
Sama [Elektronski vir] / Fran Saleški Finžgar. – El. knjiga. –
Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-115-5 (pdf)
ISBN 978-961-279-116-2 (mobi)
ISBN 978-961-279-117-9 (ePUB)

257252096

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.

Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.

Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

I.....	6
II.....	13
III.....	17
IV.....	21
V.....	27
VI.....	32
VII.....	37
VIII.....	41
IX.....	45
X.....	50
XI.....	54
XII.....	58
XIII.....	62
XIV.....	67
XV.....	72
XVI.....	78
XVII.....	82
XVIII.....	90
XIX.....	96
XX.....	101
XXI.....	107
XXII.....	112
XXIII.....	118

I

Upokojeni oficial Janez Trpotec je sedel v tesni spalnici in se tiščal peči. Ni še pritisnila zima, komaj hladna jesen, pa je mož že zavijal revmatične noge s staro plahto in premestil oguljeni naslanjač od okna k peči.

V rokah je držal časnik, ki ga je dobival iz druge roke, že dokaj posvaljkanega in umazanega. Prečital ga je vselej od konca do kraja, novice po dvakrat, stolpce Izpred sodišča tudi po trikrat. Kake struje je list in katere stranke, tega mu ni bilo mar. Ganil ga ni noben boj in nobena praska med strankami. »Neumnosti,« je razlagal svoji ženi Baruši, »same neumnosti, da se ljudje takole dajejo in prepirajo. Revna je moja pokojnina, pa sem je vesel, da je vsaj mir. Če bi mene takole očitno trgali, zbolim, veruj mi, da zbolim.«

In zares, ko se je zadnjikrat tiskalo njegovo ime po listih med uradnimi vestmi, da je šel Janez Trpotec v pokoj, je bil mož tako razburjen, da je pri treh večerjeh pokazal ženi s prstom na tisto mesto v listu.

Ta večer je pa držal že dobro uro list v rokah in tičal pri oglasu.

»Poskusimo, tu moramo poskusiti, in koj, jutri, da ne bo prekasno.«

List je spustil na kolena in gromko zakašljaj, da bi priklical Barušo, ki se je mudila v kuhinji.

Njegova Baruša je poznala ta kašelj. Kmalu so se odprla vrata in pred možem je stala žena.

»Viš, Baruša, kakor sva se pogovarjala, tako naj se zgodi.«

»Hudo je pravzaprav takole loviti kruha po svetu. Ko bi mogel dati človek Aleni svojo pamet! Potem seveda!«

»Kaj pa pravi Alena?«

»Hm, Aleno vendar poznaš, saj je tvoja hči! Smeje se in poje in tišči kakor ptič iz gajbe: ven, ven v svet!«

»Zato naj gre!«

»Naj gre, naj gre, da moreš tako govoriti. Ali nimaš nič srca?«

»Srca imam še preveč, ampak jesti imamo premalo. Jest, razumeš, ob tej draginji.«

»E, eno leto bi že še prebili. Nemara se v mestu kaj dobi.«

»Aha, v mestu! Jih čaka kakor duš pred peklom na skorjico pogače. Zato pa pravim: do kruha smo jo pripravili, sedaj naj si pomaga sama; kdor je preveč izbirčen, gre lačen od sklede.«

Baruša je skomizgnila z rameni. Mož jo je gledal vprašujoče, in ker ni odgovorila, je začel vnovič sam:

»O, poznam te, Baruša; vse dobre matere ste take. Kakor kokljica bi rada imela do smrti vse otroke pod perutmi. Lepo je to, nič ne rečem, in blagor se jim, ki to morejo. Vsak pa ne more, mi tudi ne! Menda je dosti za očeta, ako zaradi otrok komaj eno samo smotko na mesec pokadi, da se prihrani vsak vinar. Menda je dosti, ali ne?«

»In če bi jih deset, nihče bi ti jih ne oponesel.«

Trpotec je pogledal vnovič na oglas in na ženino opombo ni odgovoril. Zakaj zgodovina njegovega zakonskega življenja je pričala drugače, nego je trdila Baruša.

»Po moji pameti in previdnosti se stvar ne da kar nič odlašati. Zato bi sodil: pokliči Aleno in zmenimo se vpričo nje.«

Za par hipov je že privrela hčerka Alena v sobo.

Kakor bi luč posijala v temo, kakor bi se življenje zasmejala ob pokopališču! Tako nasprotje je nastalo v sobi, ko je stopila živahna hčerka ob luči revne petrolejke pred stara dva. Tenka, boka in visoka, prav kakor poje pesem. Ni bila več skrito popje, pa tudi ni bila še razcvetel cvet. Tisto mlado jutro je praznovalo dekle, ko z gredice zakipi cvetje, vse orošeno s sončnim hrepenenjem, in kipi kvišku: k soncu, k življenju – ven v svet – v valove!

Njene rjave, zaupanja polne oči so gledale tako mirno in jasno izpod bogatih kostanjevih obrvi, da bi ta bela roka brez skrbi segla po pisani čaši strupa, ko bi ji jo ponudil vesel smehljaj. Sama vera v življenje, samo hrepenenje po njem in ljubezen, ki je kakor v temi tavalala za nečim velikim, brezmejnim in sladkim. Dasi je bilo njeno cvetoče, žametno lice še čisti izraz študentke, so se vendar v motnih obrisih slabe luči že izrazito črtale umerjene poteze njenega lepega obraza, od katerega je odsevala odločnost, vsaj hrepenenje po svobodi in samostojnosti, kar so kot pečat potrjevale drobne ustnice, katere je ob važnem premisleku stisnila in zaeno s tenkimi gubicami zasenčila jasno čelo. Kakor je po dovršeni maturi hrepenela za počitnicami, tako se jih je naveličala do ogabnosti. Bogatejše tovarišice so odšle v letovišča, kmetiške so se razkropile po deželi – in ona je obtičala v mestu. Tiste sanjave svobode in sreče po maturi ni bilo. Iz gole želje, da bi svetu dokazala, kako je zaradi mature »dozorela dama«, je šla parkrat sama v kavarno, si kupila cigaret, kadila in čitala dražljive ilustrirane liste ter skušala celo v kretnjah posnemati drzne velikomestne študentke, katerim je, tako je povzela iz slik, na rovaš emancipacije vse dovoljeno – in je vse lepo.

Ko je pa videla, da s tem pri nekaj stalnih biljardistih, pustih kvartopircih in časniških moljih ni mogla izzvati nikakega občudovanja svoje zrele svobode, se ji je pristudilo tudi to – in vsa njena notranjost se je zlila v eno samo gorečo željo: ven odtod, ven od tesne kletke svojih staršev – ven v življenje!

»Torej, Alena, kako bi?«

Trpotec je gledal v hčerko ponosen in kakor zamaknjen. Tudi Baruša ni odmaknila oči od njenega lica, od njenih valovitih, razpuščenih las; spominjala se je svoje mladosti, ko je kot lepa hišna bojevala toliko bojev s priliznjeno lažjo vsiljivih gospodkov.

»Saj sem že rekla, jaz grem! Kaj bi doma?«

»Ampak zasebna služba je to. Ko bi stopila še enkrat do nadzornika in bi mu razodela: tako in tako je pri nas!«

»Ne grem!« je odgovorila odločno.

»Ta tvoja trmica!« jo je rahlo posvarila mati.

»Trmica, seveda! Saj veste, kaj mi je ponujal. V Bukovje, v zasilno šolo, med tiste umazane kmete, ko vse diši po gnoju, po kravah, ko ni izobraženega človeka na milje daleč. Celo župnik je kmet, pravi kmet. Sam orje, vlačí, nosi strahovite škornje, kakor ruski mužiki, in na lojtrah se vozi v Ljubljano. Pha – ne grem v tako gnezdo, rajši za natararico.«

»To je pač začetek, ljubica. Sem tudi jaz spočetka kuverte lepil in brisal prah z aktov – no, pa sem le uradnik in imam pokoj nino. Od spodaj se pride na kvišku!«

»Nekdaj morda že, sedaj je drugače. Vsi tako pravijo. Vsaka pravi: Le v hribe ne! Poglejte mestne učiteljice! Ali so se kaj več učile? Ne. Ampak čakale so, da so takoj spočetka prišle na dobro mesto. In sedaj se jim godi! Če se pa zariješ v hribe, ne prideš zlepa med ljudi. Ne grem, ne grem v Bukovje, rajši čakam deset let v zasebni službi.«

»Veš, oče, Alena ima prav, res ima prav. V hribih izgubi človek kredit, in brez tega, saj veš, kako je. In med tistimi umazanimi kmeti!«

»Torej poskusimo tu!«

Oče je pokazal s prstom na oglas v časniku, ki ga je še vedno držal v rokah.

»Kar le, samo da grem stran.«

»Stran ...«

Oče in mati sta zaeno ponovila to besedo, ki je zbolela kakor rana v srcu. Oči so se jima ovlažile.

Alena se je v hipu, ko je rezko izgovorila to besedo, sama preplašila izgovorjene želje in se zavedela, da je žalila. Iztegnila je roke, da so zdrsnili ohlapni rokavci nad komolce, in objela oba, očeta in mater, ki sta še z bolečino v srcu takoj odpuščala tej vroči krvi, ki je dehtela iz njenih poljubov, od njenih belih rok.

»Oprostita, ne zamerita, nisem mislila tako, nisem žalila, vaju bi tako rada imela pri sebi – vaju, samo vaju – ali vse drugo – to postopanje – ta prazni nič – to me goni proč – samo to – in da bi gledala, kako si na starost zaradi mene ne smete nič privoščiti – to me peče – odpustita!«

Alena je razklenila roke pa prijela očetovo staro glavo med dlani in ga še enkrat poljubila na lice in takisto poljubila mater.

»Alenčica, oj, vedno si bila taka. Blisk in vihar – potem pa solze. Vidiš, otrok, zato se bojim zate.«

Mati je popravila Aleni dolge lase, ki so se razsuli čez rameni in vznemirjene grudi. Kakor bi z roko dosegla davno svojo mladost, se ji je zdelo, ko so drseli Alenini kostanjevi, mehki kodri skozi njeno velo dlan.

»Res je, moj otrok, brez preudarka si! Toplo te bo to med tujci!«

Oče si je z modro ruto otrl solzo iz levega, bolehnega očesa.

»Med tujci bom previdna, drugače previdna kakor doma. No, pa nikar o tem ne govorimo. Pokažite mi še enkrat oglas!«

Alena je brala polglasno, nemirno:

»Posestnik in trgovec na deželi išče domačo učiteljico za sedemletnega sinčka. Kraj prijazen. Plača po dogovoru. Želi, da se interesentinja osebno predstavi. Naslov pri upravnishtvu.«

»In ste šli danes v upravništvo, oče?«

»Šel. Ga poznajo. Bogat človek je menda, veletržec z lesom. Pol ure od postaje je vas, samo pol ure. Smrekar se piše in Štefan mu je ime.«

»Ime je hudo kmetiško,« je omenila mati.

»Kaj ime,« se je nekoliko razvnel oče, »ime še ni človek. Tudi tvoje ni bilo po novem, dokler si bila še Barba; pa si le uradnikova soproga, za med boljše kroge, ne?«

»Saj nisem nič rekla, kar tako mi je prišlo v glavo, ko sem ga slišala!«

»Ah, nikar se ne menimo o imenu! Mama, sedaj se dogovorimo, ali se grem predstaviti ali ne?«

Alena se je stisnila k materi in ji ovila roko krog pasu.

»Kakor hoče oče, in ti! Saj vesta, da moja ne velja nikoli!«

Baruša se je še enkrat namrgodnila, ker jo je zbolela moževa opazka zaradi imena.

»In sedaj spet to! Ko vendar dobro veš, da se še jesti ne upam, če ti ne ukažeš. Pa se znebiš takele!«

Trpotec se je užaljen premaknil na stolu, da mu je zdrknila plahta s kolen. Alena se je naglo sklonila in ga odela.

»Očka, sedaj boste še vi hudi! Ah, da sem tako nesrečna!«

Hči se je naslonila s komolcem ob star predalnik in stisnila ustnice, da sta se v kotih ob njih zarezali dve krepki črti. Roditelja sta se spogledala, oči so govorile in oče je odločil.

»Res je, to so neumnosti! Krog cilja hodimo, po nepotrebem hodimo in se umikamo. Zato pravim in rečem: Mir in konec pravde in očitkov in vzdihov, potrebnih in nepotrebnih! Baruša, jutri zjutraj greš z Aleno k Smrekarju. Vlak odhaja ob pol sedmih. Takole!«

Trpotec se je povzpел v naslanjač, da bi dodelil tehtnosti svojemu odloku in ukazu. Še z rokami si je pomogel, da se je vzel njegov život višje, se nagnil celo nekoliko naprej v znamenje odločnosti. V tej umetni pozi je vztrajal nekaj trenutkov in motril ženo in hčerko izpod sivih obrvi. Ni povsem zaupal, da bi zmagal; tega mož ni bil vajen.

Ko je Alena slišala ta nenavadno odločni glas iz očetovih ust, so se ji hipoma razširile stisnjene ustnice, za njimi so se zasvetili drobni zobje, oblak umetnih gubic je skopnel na čelu – in veselo je tlesnila ob dlani ter se oklenila krog vratu očetu, ki se je ponižal v naslanjač.

»Hvala, očka – hvala, papači! Jutri gremo! Jutri gremo!«

»Že jutri? Ko bi pojutrišnjem ...« je spregovorila Baruša, ne da bi ugovarjala, ampak samo zato, da je dostavila še svojo besedo, ker je bila tako dolgoletna navada.

»Ne pojutrišnjem, mama, kar jutri – jutri!«

»No, pa jutri! Katero obleko bi, kaj misliš, Alena?«

»Najlepše nikar za na kmete in na pot. Utegne deževati, ker me tako prijemlje v kolenih.«

»Oče, ti si čuden, ne razumeš! Najlepšo oblečeš, Alena, tisto moderno, in jaz tudi! Ne sme misliti zunaj tisti kmet, tisti Štefan – bogve, kakšno ženo ima – da sva prišli vbogajme prosit. Alena je uradniška hči – visoko izobražena, z maturo; bi pa prišla prvič taka med tuje ljudi, da bi rekli: Lej, kako je posvaljkana in utepena! Še tega je treba. Alena, le nobel! Naj zvedo tam zunaj, da si iz Ljubljane, da nismo kar tako! In pomisli, oče – Baruša se je razgrela in se s širokimi kretnjami okrenila k možu – to pomisli, kako napneva vse drugačno ceno za šolanje tistega paglavca, če sva tudi na oči to, kar sva. E, ljubček, poznam svet! In da mi daš denarja dovolj! Sicer ostaneva obe doma. S kolodvora se popeljeva z izvoščkom, da veš!«

»U, pol ure,« je nenadoma zaskrbelo moža, ko je pomislil na ta po njegovi pameti čisto nepotrebni strošek.

»Seve, pol ure, pol ure – pet ur ti še hodim, zlahka, pet, tukaj pa ne, še pet minut ne! Da mi poreče kdo: O, škandal, taka gospoda pa peš! Seveda!«